

Коваль П.Ф.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму
Навчально-наукового інституту
бізнесу, природокористування і туризму
Чернігівського національного технологічного університету

Андрєєва Г.П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аграрних технологій та лісового господарства
Навчально-наукового інституту
бізнесу, природокористування і туризму
Чернігівського національного технологічного університету

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРИГОДНИЦЬКОГО ТУРИЗМУ

Статтю присвячено вивченню перспективного напрямку розвитку туризму в Україні – пригодницькому. Автори досліджують поняття «пригодницький туризм» і відокремлюють його від споріднених (спортивного та екологічного туризму), наводять класифікацію пригодницьких туристів та чинників, що сприяють унікальності пригодницьких турів. Вагомим внеском авторів є дослідження характеристик та вимог до туристичних центрів пригодницького туризму, висновки щодо шляхів розвитку цього виду туризму в Україні.

Ключові слова: пригодницький туризм, туризм в Україні, альтернативний туризм, спортивний туризм, екологічний туризм, туристичний центр.

Стаття посвящена изучению перспективного направления развития туризма в Украине – приключенческого. Авторы исследуют понятие «приключенческий туризм» и отделяют его от смежных (спортивного и экологического туризма), подают классификацию приключенческих туристов и факторов, которые способствуют уникальности приключенческих туров. Существенным вкладом авторов являются исследование характеристик и требований к туристическим центрам приключенческого туризма, выводы по поводу путей развития этого вида туризма в Украине.

Ключевые слова: приключенческий туризм, туризм в Украине, альтернативный туризм, спортивный туризм, экологический туризм, туристический центр.

The article is devoted to the study of the perspective direction of tourism development in Ukraine – adventure tourism. The authors explore the concept of “adventure tourism” and differentiate it from the related types of travel: sport and environmental tourism, provide the classification of adventure tourists, and identify factors that contribute to the uniqueness of adventure tours. An important contribution of the article is the study of characteristics and requirements for tourist centres of adventure tourism, as well as findings about the ways of development of this type of tourism in Ukraine.

Keywords: adventure tourism, tourism in Ukraine, alternative tourism, sport tourism, ecological tourism, tourist centre.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Світовий ринок туризму вже сформувався. Лідери ринку визначилися. Вступати в конкурентну боротьбу за частку сегменту масового туризму для України є економічно недоцільним. Окрім того, масові види туризму негативно впливають на екологічну та соціальну систему країни, чим суттєво погіршу-

ють її сталий розвиток. Водночас існує безліч сталих видів туризму, на ринку яких наша країна може вийти в лідери, не вкладаючи великі кошти в розвиток. Одним із них є пригодницький туризм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Питаннями пригодницького туризму займаються фахівці

Торгової асоціації пригодницького туризму [1] в тісній співпраці зі Всесвітньою туристичною організацією [2]. Водночас такі вітчизняні науковці, як П. Пуцентейло [3], О. Шандор [4], також розглядають цей вид у класифікаціях туризму. Таким чином, питання теоретичних засад пригодницького туризму не розглянуто на достатньому рівні.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є дослідження поняття пригодницького туризму, визначення особливостей цього виду туризму, перспективи його розвитку в Україні та специфіки організації території для цього.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У Законі України «Про туризм» серед видів туризму названо і пригодницький [5], а в 2016 р. навіть було прийнято стандарти: ДСТУ ISO 21101:2016 (ISO 21101:2014, IDT) «Туризм пригодницький. Системи менеджменту безпеки. Вимоги», ДСТУ ISO/TR 21102:2016 (ISO/TR 21102:2013, IDT) «Туризм пригодницький. Лідери. Особиста компетентність» та ДСТУ ISO 21103:2016 (ISO 21103:2014, IDT) «Туризм пригодницький. Інформація для учасників» [6]. Однак розповсюдження цих стандартів не здійснювалося і подальшого розвитку цей напрям туристичної діяльності так і не набув.

Під терміном «пригодницький туризм» (adventure tourism) розуміють різноманітні види туризму, й єдиного визначення сьогодні не існує. Так, О. Шандор [4] вважає, що це «подорожі, пов'язані з активними способами пересування і відпочинку на природі (альпінізм, скелелазіння, піший, водний, лижний, кінний туризм, каньйонінг, каякінг, дайвінг)» [4, с. 24]. А з іншого боку, цей же автор пише, що пригодницький є різновидом туризму, пов'язаного з фізичними навантаженнями та організацією нестандартних турів до екзотичних та екологічно чистих природних резервацій; включає незвичайні подорожі, нетрадиційні транспортні засоби, і відносить до нього пішохідні експедиції, сафарі-тури (мисливство, риболовля, фотополовання), навколосвітнє плавання (яхтинг) [4, с. 261]. Це вказує на те, що пригодницький туризм розглядається як різновид екологічного поряд із науковим, природним та освітнім.

Водночас Міжнародний союз охорони природи (МСОП) визначає екологічний туризм як подорожі з відповідальністю перед навколишнім середовищем стосовно непорушених природних

територій для вивчення і насолоди природою, культурними визначними пам'ятками, яке сприяє охороні природи, здійснює «м'яку дію» на навколишнє середовище, забезпечує активну соціально-економічну участь місцевих жителів та отримання ними переваг від цієї діяльності [7].

На думку П.Р. Пуцентейло [3], пригодницький туризм є видом специфічного відпочинку, який забезпечує туристів враженнями як від привабливого місця, так і нестандартного виду діяльності (як приклад наводиться «царське полювання», «пошуки піратських скарбів» тощо). Цей автор виділяє три види пригодницького туризму: похідні експедиції, сафарі-тури (полювання, риболовля, лов метеликів тощо) і морські подорожі (яхтинг) [6, с. 56].

На нашу думку, пригодницький туризм – це подорожі з метою отримання фізичного навантаження, адреналіну, унікальних, недоступних для більшості людей вражень. При цьому за технологічно-організаційними особливостями можна виділити такі його види: спортивний (водний, пішохідний, гірський, лижний, велосипедний); екстремальний (водний, повітряний, гірський, пішохідний, екзотичний); спелеотуризм; мисливство, сафарі; спортивна риболовля тощо [8].

Слід зауважити, що всі автори звертають увагу на те, що пригодницькі тури є специфічними, унікальними, нестандартними, немасовими (альтернативними за своєю суттю). Унікальність пригодницьких подорожей може досягатися за допомогою таких чинників, як:

- географія подорожей – як правило, пригодницькі тури організуються на територіях, які віддалені від основних туристичних маршрутів, менш розвинені, але характеризуються недоторканістю природи і етносом (саме тому цей вид туризму так часто відносять до екологічного);

- специфічний вид діяльності – досить часто пригодницькі подорожі формуються на запит людей, які мають хобі, наукові пошуки, зацікавленість у певній сфері діяльності (наприклад, спостереження за життям птахів, збір місцевого фольклору, вивчення традицій та специфіки діалекту тощо);

- фізичне навантаження – найчастіше поняття пригодницького туризму поєднують зі спортивним туризмом (пішохідним, гірським, велосипедним, водним, лижним), що, на нашу думку, в частині отримання адреналіну та нових вражень від фізичного навантаження є вірним.

Однак метою спортивного туризму є отримання спортивних розрядів і звань, оскільки в пострадянських країнах він є видом спорту. Це й відрізняє його від пригодницького туризму.

Торгова асоціація пригодницького туризму класифікує пригодницькі подорожі на м'які та жорсткі, залежно від важкості їхньої основної діяльності [7]. Наприклад, сходження на скелю, льодовик – це жорстка подорож, а похід на байдарках, рафтинг, пішохідна прогулянка, екотуризм, риболовля, мисливство – м'яка. Як важкі, так і м'які пригоди є надзвичайно прибутковими сегментами сектору пригодницького туризму.

Асоціація також виділяє різні типи пригодницьких туристів [7]:

ентузіасти пригод, такі як каякери, велосипедисти або спостерігачі за птахами, характеризуються захопленням певним спортом або активністю, прагнуть здійснювати цю ж активність після подорожі, шукаючи нові та захоплюючі напрямки. Такі туристи можуть витратити більше, ніж інші, оскільки не мають власного спорядження, оцінюють бренди, які відповідають їхнім вузькоспеціалізованим потребам, і шукають місця, які важкодоступні або ще не є популярними. При цьому тривалість подорожі таких туристів у середньому один день більше;

екстремальні авантюристи, такі як джампери, й ті, хто перетинає Гренландію або бігає 100 км перегонів. Таких туристів менше, ніж ентузіастів пригод, і вони витрачають менше грошей, оскільки мають власне спорядження, можуть не звертатися до туроператорів. Екстремальні авантюристи становлять надзвичайно малу частину сектору. Таким чином, хоча вони можуть мати зв'язки з громадськістю та маркетингову цінність для місця призначення або компанії, на них не варто звертати особливу увагу під час формування політики розвитку туризму;

незалежні мандрівники – самодіяльні туристи; *шукачі відчуттів* – шукають нові емоції, пов'язані з ризиком для життя, мальовничими видами, але не мають захоплення спортом чи активністю, характерного для ентузіастів пригод.

За даними ЮНВТО, викладеними в «Глобальному звіті з пригодницького туризму» [7], 57% пригодницьких мандрівників – це чоловіки та 43% – жінки. Дослідження також показало, що 37% пригодницьких туристів мають принаймні чотири роки досвіду, 11% мають професійний ступінь, а середній індивідуальний дохід – 46 800 дол. США на рік [7].

Невелика частина пригодницьких мандрівників подорожує поодиночі, 21% подорожує з друзями, 37% подорожують із чоловіком, дружиною або партнером, а 30% подорожують зі своїми сім'ями, включаючи дітей. Пригодницькі мандрівники оцінюють зони природної краси як найважливіший чинник під час вибору найновішого місця призначення, а потім доступні види діяльності та клімат. Причини, які залучають людей до пригодницьких подорожей, різноманітні, але найбільш часто цитованими мотивами є: релаксація, вивчення нових місць, час із сім'єю та вивчення різних культур. Не дуже гарним показником є 56% самодіяльних (без участі туроператорів) туристів у цьому сегменті, що суттєво знижує його прибутковість [7].

Незалежно від того, як фахівці з туризму організовують або класифікують пригодницькі подорожі, пригода завжди буде суб'єктивною для самих мандрівників, оскільки це пов'язано з індивідуальним досвідом. Пригода для одного мандрівника може здаватися світським життям для іншого. Пригодницькі туристи розширюють свої власні культурні, фізичні та географічні кордони комфорту, і ці межі для кожної людини відрізняються [7].

Через задокументовану користь для навколишнього середовища, місцевого населення та місцевої економіки уряди дедалі більше ідентифікують пригодницький туризм як інструмент для сталого і відповідального економічного зростання, який надає переваги кожному рівню суспільства. У багатьох напрямках пригодницький туризм був розроблений без великої інфраструктури. Це також може забезпечити вигоду від швидкого створення локальних робочих місць, що залежить від традиційних знань місцевих жителів щодо керівництва та інтерпретації [7].

Найбільшою міжнародною організацією, яка займається розвитком пригодницького туризму в світі, є Торгова асоціація пригодницького туризму – АТТА (Adventure Trade Travel Association) – міжнародна організація з офісами та учасниками в усьому світі. Вона об'єднує різні зацікавлені сторони у секторі пригодницького туризму, включаючи місця призначення, операторів, агентів, виробників туристичного одягу та інвентарю, а також неурядові організації. Місія АТТА – надихнути, підключити та надати можливість світовій туристичній спільноті надавати досвід, який захищає природний і культурний

капітал та створює спільну економічну цінність. Як провідна галузева організація у сфері пригодницького туризму, АТТА прагне зробити стабільність та безпеку нормою у пригодницькій промисловості, пропонує освіту в галузі за допомогою курсів AdventureEDU33 та широкого, постійного розвитку оригінальних галузевих досліджень [7].

Сьогодні в рейтингу серед популярних напрямків пригодницького туризму України немає. Рейтинг складають Університет Джорджа Вашингтона, Торгова асоціація пригодницького туризму і компанія Vital Wawe Consulting. У його основу були покладені 10 ключових параметрів оцінки конкурентоздатності напрямків на ринку розважальних турів: політика уряду з розвитку економіки, безпека, інфраструктура, природні ресурси, культурні пам'ятки, розважальні ресурси, підприємництво, благодійність, охорона здоров'я, загальний імідж регіону [9].

Досліджуючи перспективи розвитку пригодницького туризму в окремих регіонах України, доцільно звернути увагу на ланцюжок утворення ціннісної пропозиції для туриста, який (згідно з М. Портером [10] із подальшою адаптацією [11]) містить такі чинники:

1. Характеристика внутрішньої транспортно-інформаційної системи туристичного центру пригодницького туризму: може бути відсутньою або низької якості, у деяких підсегментах необхідні прокладені та марковані тропи.

2. Характеристика складників процесу виробництва туристичного продукту та обслуговування пригодницьких туристів. *Атракції*, які приваблюють туристів: гірська місцевість, море та інші водоймища, ліси, поля, печери та інші види ресурсів, які можна використовувати для специфічних подорожей із метою отримання нових вражень та адреналіну. *Складники туру*:

– транспорт: для самодіяльних туристів – усі види громадського та власного транспорту; для організованих туристів – туристичні автобуси, потяги, чартерні авіаперевезення, а також можливе самостійне транспортування;

– розміщення і харчування: розміщення в наметах, туристичних базах, харчування – самостійне приготування або з використанням послуг кухаря;

– трансфер: залежно від платоспроможності клієнта та рівня курорту, але, як правило, самостійне;

– комплекс послуг на маршруті (екскурсійно-пізнавальні послуги): послуги інструктора,

туристичного супроводу. У разі самодіяльного туризму ці функції виконуються самостійно.

3. Вимоги до шляхів сполучення та мережі громадського транспорту:

– до місцезнаходження рецептивного туристичного оператора – обов'язкова наявність одного з можливих шляхів сполучення, бажана розвинена мережа громадського транспорту міжнародного та міжміського сполучення;

– до початку маршруту – іноді не має потреби у шляхах сполучення (наприклад, подорожі типу «робінзонада», організовані туроператором), але для розвитку пригодницького туризму на окремих територіях необхідно мати хоча б один шлях сполучення.

4. Ефективні шляхи розповсюдження інформації, канали збуту, об'єкт брендингу:

– *об'єкт брендингу*: туристичний ресурс, туристичний оператор (зокрема, у напрямі безпеки туристів);

– *збутовий ланцюг*: туристичний оператор, туристичний агент, прямий продаж підприємством, що приймає та супроводжує;

– *джерела інформації, які найчастіше спонукають туриста до подорожі*: ЗМІ, Інтернет, енциклопедії, книги, туристичні підприємства, поради знайомих.

5. Характеристика підприємств, послуги і товари яких можуть стати у нагоді туристу під час споживання туристичного продукту: перекладач, інструктор (лектор), що навчає основам безпеки, техніки проходження та першій медичній допомозі ще до початку подорожі, провідник, служби спасіння, медичні заклади, пошта, пункти роздрібної торгівлі для поповнення запасів тощо.

6. Характеристика процесу адміністрування туристичного центру пригодницького туризму:

– бажаний суб'єкт управління: управління чи відділ галузевого виконавчого органу (з туризму та/або молоді та спорту), а також галузеві асоціації чи об'єднання іншого роду;

– пріоритетні напрями діяльності з адміністрування: розвиток територій, пропаганда пригодницького туризму, просування регіонального туристичного продукту.

7. Вимоги до категорій і кваліфікації персоналу: кваліфіковані фахівці туристичного супроводу, персонал туристичних операторів.

8. Напрями та сфери дослідження щодо формування конкурентних переваг національного туристично-рекреаційного комплексу у сфері пригодницького туризму:

– наукові дослідження, спрямовані на розроблення пригодницьких маршрутів та програм перебування;

– підвищення рівня безпеки туристів;

– використання новітніх інформаційних технологій (GPS, супутниковий зв'язок, ехолоти і т. п.), медичних, фармацевтичних розробок (антисептичні, антибактеріальні засоби та ін.), енергетичних (наприклад, переносна сонячна батарея), нового спорядження;

– підвищення комфортності подорожі за рахунок використання новітніх легких та міцних матеріалів для спорядження;

– розширення географії туризму за допомогою легких і водночас стійких до температур засобів та ін.;

– дослідження впливу виду туризму (його навантаження) на організм людини та пошук засобів подолання перешкод для деяких категорій туристів.

9. Характеристика напрямів діяльності туристично-рекреаційного комплексу з метою ресурсозбереження, відновлення та розвитку територій: за своєю сутністю пригодницький туризм не завдає шкоди навколишньому середовищу, однак наявність підприємницької діяльності, а також поява відносно великої кількості людей на етнічних територіях вимагають створення законодавчої бази щодо цього виду туризму, правил перебування туристів на заповідних територіях, їх обслуговування, а також підтримки правопорядку (як із боку туристів, так і місцевих жителів).

Пригодницький туризм – це відносно новий тренд на світовому туристичному ринку. Як видно з проведеного дослідження, вимоги до туристичних центрів пригодницького туризму є досить низькими. При цьому даний тип туристів є платоспроможним [7]. У сучасних умовах розвивати масові види туризму для нашої держави є недоцільним, тому слід звернути увагу на такі альтернативні види, як екологічний, сільський та пригодницький.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Територія України є достатньо великою і різноманітною для формування мережі центрів пригодницького туризму. Зважаючи на перспективність його для нашої держави, доцільно здійснювати пошук шляхів розвитку пригодницького туризму, тим більше що перші кроки вже зроблено. На нашу думку, інтенсифікацію подальшого розвитку можна досягти так:

1) зробити переклад з англійської мови на українську стандартів із пригодницького туризму, прийнятих у 2016 р.; забезпечити безкоштовний доступ до них;

2) внести в Закон України «Про туризм» визначення пригодницького туризму на засадах тих нормативних актів, які вже діють (узагалі доцільно прописати визначення всіх видів туризму, зазначених у Законі);

3) створити асоціацію пригодницького туризму України, головними завданнями якої будуть розроблення нових турів, популяризація туристично-рекреаційних ресурсів для пригодницького туризму, контроль над безпекою, координація діяльності учасників ринку пригодницького туризму України;

4) організувати підготовку спеціалістів у сфері пригодницького туризму: фахівців із супроводу (із подальшим уведенням сертифікації їхньої діяльності), фахівців спеціальності «Туризм» (уведення у цикл обов'язкових дисциплін таких предметів: «Спортивний туризм», «Діяльність самодіяльної туристської організації», «Пригодницький туризм», «Виробнича практика зі спортивного туризму» (доцільно на II курсі), гурток зі спортивного туризму та лабораторія «Спортивного туризму»);

5) популяризувати спортивний та екологічний туризм серед населення України через вплив на студентську молодь (підвищення її фізичної активності, залучення до спортивних походів, оновлення спортивного інвентарю університетів, які випускають фахівців спеціальностей «Туризм» та «Фізичне виховання»).

Подальші дослідження у сфері пригодницького туризму доцільно спрямовувати на аналіз окремих сегментів цього ринку, впливу нестабільних військово-політичних та соціально-економічних чинників на його розвиток у різних країнах, розроблення нових маршрутів, форм анімації, місць розміщення, харчування тощо.

Бібліографічний список:

1. Adventure Travel Trade Association. URL: <https://www.adventuretravel.biz> (дата звернення: 25.12.2018).
2. World Tourism Organization. URL: <http://www2.unwto.org> (дата звернення: 25.12.2018).
3. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
4. Шандор Ф.Ф., Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму: підручник. Київ: Знання. 2013. 334 с.

5. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р. № 324/95. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (дата звернення: 28.11.2018).
6. Прийнято стандарти пригодницького туризму / Українська асоціація активного та екологічного туризму. URL: <http://uaeta.org/ua/news/179> (дата звернення: 25.12.2018).
7. Global report on adventure tourism. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284416622> (дата звернення: 04.12.2018).
8. Андрєєва Г.П., Коваль П.Ф. Теоретичні засади спеціалізованого туризму. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 7. URL: <http://www.global-national.in.ua>.
9. Топ-20 лучших направлений для туризма. URL: <https://ru.tsn.ua/svit/top-20-luchshih-napravleniy-dlya-turizma.html> (дата звернення: 28.11.2018).
10. Портер Е.М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов; пер. с англ. И. Минервина. М.: Альпина Паблшер, 2011. 454 с.
11. Андрєєва Г.П. Аналіз основних видів діяльності територіальних туристично-рекреаційних комплексів щодо виробництва і реалізації туристичного продукту. Науковий вісник Херсонського державного університету, Серія «Економічні науки». 2015. № 10. Ч. 1. С. 23–27.
3. Andrieieva G.P. (2015) "Analysis of the main types of activity of territorial tourist and recreational complexes in relation to the production and sale of a tourist product". *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu, Serii "Ekonomichni nauky"*, vol. 10, no. 1, pp.23-27.
4. Porter E.M. (2011) *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*, translated by Minervin E., Alpyna Pablysher, Moscow, Russian Federation.
5. Putsenteilo P.R. (2007) *Ekonomika i orhanizatsiia turystychno-hotelnoho pidpriemnytstva [Economy and organization of tourism and hotel business]: Tutorial*, Tsentru uchbovoyi literatury, Kiev, Ukraine.
6. Shandor F.F. and Kliap M.P. (2013) *Suchasni riznovydy turyzmu [Modern varieties of tourism]: textbook*, Znannia, Kiev, Ukraine.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (1995), *The Law of Ukraine "About a Tourism"*, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (Accessed 28 November 2018).
8. TSN (2011) *Top 20 luchshykh napravleniy dlia turyzma*, available at: <https://ru.tsn.ua/svit/top-20-luchshih-napravleniy-dlya-turizma.html> (Accessed 28 November 2018).
9. *Ukrainska asotsiatsiia aktyvnoho ta ekolohichnoho turyzmu* (2016) "Pryiniato standarty pryhodnytskoho turyzmu", available at: <http://uaeta.org/ua/news/179> (Accessed 28 November 2018).
10. UNWTO and ATTA (2014) "Global report on adventure tourism", available at: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284416622> (Accessed 04 December 2018).
11. World Tourism Organization (2018). "About UNWTO". available at: <http://www2.unwto.org> (Accessed 25 December 2018).

References:

1. Adventure Travel Trade Association (2018). "About ATTA", available at: <https://www.adventuretravel.biz> (Accessed 25 December 2018).
2. Andrieieva G.P. and Koval P.F. (2015). "Theoretical foundations of specialized tourism", *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 7, available at: <http://www.global-national.in.ua> (Accessed 28 November 2018).

Koval P.F.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Tourism,
Educational and Scientific Institute of Business,
Nature Management and Tourism
of Chernihiv National University of Technology

Andriieva H.P.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Agrarian Technology and Forestry,
Educational and Scientific Institute of Business,
Nature Management and Tourism
of Chernihiv National University of Technology

THEORETICAL FOUNDATIONS OF ADVENTURE TOURISM

The article is devoted to the study of the possible direction of tourism development in Ukraine – adventure tourism. The purpose of the article is to study the concept of adventure tourism, to identify the features of this type of tourism, the possibilities for its development in Ukraine, and the specifics of the territorial organization with the purpose of adventure tourism implementation. According to the authors, adventure tourism is a type of travel that involves physical activity leading to a spike of adrenaline to collect unique impressions, unavailable to most people. At the same time, according to technological and organizational features, they distinguish the following types of adventure tourism: sports (water, walking and mountain sports skiing, cycling); extreme (extreme mountain, water and air sports, extreme backpacking, exotic travel); speleotourism; hunting, safari; recreational fishing and more. According to the authors, the uniqueness of adventure travel can be achieved by such factors as the geographical location of travel, the specific type of activity, and the complexity level of selected physical activity. The authors differentiate adventure tourism from related types of travel: sport and environmental tourism. The article describes the classification of adventure tourists and further analyses data of the Adventure Travel Trade Association proving the promise of adventure travel development in Ukraine. The authors argue that in order to develop adventure travel in Ukraine, it is necessary to consider a number of factors that form a value proposition for adventure tourists in the country, including the organization of the centres of adventure travel. An important contribution of the authors is the identification of characteristics and requirements of tourist centres of adventure tourism. The following requirements are considered to be important when implementing the centres of adventure travel:

- the internal transport and information system of the tourist centre of adventure tourism;
- production of tourist product and service for adventure tourists (places of attraction and components of the tour (transport, accommodation and food, transfer, a complex of services on the route));
- communication paths and public transport networks;
- the ways of distribution of information, sales channels, branding;
- a network of enterprises, services, and goods that support the consumption of a tourist product;
- administration of tourist centres of adventure tourism (the desired subject of management and priority directions of activity);
- requirements to staffing structure and the staff qualifications;
- directions and areas of research on the formation of competitive advantages of the national tourism and recreational complex in the field of adventure tourism;
- directions of activity of the tourist centre for the purpose of resource conservation, restoration and development of territories.

The article presents suggestions on how to develop adventure tourism in Ukraine, taking into account the current situation.